

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7502341>

Обухівська А.Г.

*Український науково-методичний центр практичної психології
і соціальної роботи Національної академії педагогічних наук
України, м. Київ*

**ТЕХНОЛОГІЇ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
TECHNOLOGIES FOR RAISING THE PROFESSIONAL COMPETENCE
OF PEDAGOGICAL WORKERS IN INCLUSIVE EDUCATION**

Theses disclose one of the ways to improve the qualifications of pedagogical workers of correspondence and distance education. The content of this type of training is the implementation of innovative developments aimed at the formation of knowledge, abilities and practical skills of specialists to carry out educational activities with children with special educational needs.

Keywords: *advanced training, professional competence, pedagogical workers, implementation of innovative pedagogical technologies, correspondence and distance learning program.*

Одним із серйозних викликів започаткованої в Україні освітньої реформи є завдання забезпечення дітей з особливими освітніми потребами (ООП) якісною освітою в інклюзивному середовищі. Вирішення такого завдання цілком залежить від фахової компетентності педагогічних працівників.

Інклюзивне навчання, як новітня форма здобуття освіти дітьми з ООП, потребує інноваційних підходів у побудові педагогічного процесу, орієнтованого на реалізацію індивідуальних можливостей розвитку кожної дитини та формування її компетентностей, які стануть підґрунтям для формування навичок практичної життєдіяльності та соціально-трудової самореалізації.

Проте, як переконують проведені нами опитування, саме в цій сфері – інклюзивного навчання, працює значна кількість педагогічних працівників, які не мають спеціальної освіти або мають обмежений досвід роботи з названою категорією дітей, а тому часто недостатньо обізнані з їхніми проблемами.

Між тим належна індивідуалізація навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку можлива тільки на основі поглибленої діагностики особливостей їхнього розвитку, виявлення актуальних і потенційних можливостей розвитку дитини, оцінки її освітніх труднощів і потреб для врахування в освітній діяльності.

Законодавчо завдання вивчення дітей з ООП покладено на фахівців інклюзивно-ресурсних центрів, провідним напрямком роботи яких є комплексна оцінка розвитку дитини, та педагогічних працівників як членів команди психолого-педагогічного супроводу дитини в закладі освіти, де

вона є здобувачем освіти. Це ставить серйозні фахові вимоги до педагогічних кадрів, які мають володіти відповідними компетентностями, тобто знаннями, уміннями, практичними навичками і технологіями психолого-педагогічного супроводу освітньої діяльності таких дітей та підтримки їхніх батьків.

У рамках провадження наукової діяльності за темами наукового дослідження протягом останніх років (2018-2022) науковими співробітниками УНМЦ практичної психології і соціальної роботи створені психолого-педагогічні інноваційні розробки / технології для практичного застосування в освітній діяльності педагогічних працівників.

Назви таких інновацій: «Психолого-педагогічний супровід батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами, в інклюзивно-ресурсному центрі і закладі освіти»; «Психологічний супровід дітей з гіперактивним розладом і дефіцитом уваги (ГРДУ) у закладі освіти і інклюзивно-ресурсному центрі (ІРЦ)»; «Збереження психічного здоров'я дітей з особливими освітніми потребами (дошкільного віку) в умовах роботи в інклюзивно-ресурсного центру і закладі освіти»; «Технологія вивчення розвитку дитини молодшого дошкільного віку методом навчально-діагностичного експерименту»; «Технологія комплексної оцінки мовленнєвого розвитку дитини з тяжкими порушеннями мовлення» (Обухівська А.Г., Ілляшенко Т.Д., Жук Т.В., Каменчук Т.Д., Якимчук Г.В., 2019, 2020).

Для здійснення експериментальної роботи, апробації та впровадження названих інноваційних розробок в освітню практику на основі Договорів про співпрацю створені експериментальні майданчики. Основні локації їх: інклюзивно-ресурсні центри, обласні методично-ресурсні центри, навчально-методичні центри психологічної служби системи освіти.

Діяльності експериментальних майданчиків реалізується у таких аспектах: а) перевірка продуктивності наукових розробок лабораторії в освітній практиці фахівців та отримання зворотної інформації для їх вдосконалення; б) підвищення професійної компетентності педагогічних працівників освіти на робочому місці; в) впровадження розроблених технологій в освітню практику педагогічних фахівців.

З метою підвищення успішності провадження названих аспектів експериментальної роботи нами розроблена інноваційна Програма заочно-дистанційного навчання «Методичне забезпечення освітньої діяльності педагогічних кадрів в умовах інклюзії».

Зміст цієї Програми спрямований на: а) формування знань, умінь та практичних навичок фахівців для здійснення освітньої діяльності з дітьми з особливими освітніми потребами; б) оволодіння технологіями психолого-педагогічного супроводу освітньої діяльності дітей з ООП та підтримки їхніх батьків.

У кризових ситуаціях, в умовах карантинних обмежень, воєнного стану такий шлях підвищення кваліфікації є достатньо ефективним, а почасти – єдино можливим. Заочно-дистанційне навчання передбачає навчання за програмою підвищення кваліфікації у таких формах: участь у вебінарах, онлайн-нарадах, консультаціях, семінарах, зустрічах в онлайн-режимі на платформі Google-Meet тощо.

Основними видами роботи за такою програмою є: індивідуальне консультування, ознайомлення фахівців з інноваційними розробками відповідно до напрямків діяльності, самостійне опрацювання науково-теоретичних джерел, вибір та застосування (апробація) наукових розробок у власній освітній діяльності на робочому місці фахівця.

Програма передбачає обсяг (**тривалість**) навчання: 150 годин / 5 кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

Цільовою аудиторією для навчання є педагогічні працівники (практичні психологи, асистенти, вчителі-логопеди, корекційні педагоги, дефектологи, реабілітологи).

У процесі навчання за запропонованою програмою підвищення кваліфікації передбачене формування ряду компетентностей, що набуватимуться або вдосконалюватимуться, а саме:

– **загальні компетентності:** здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій; здатність до розвитку особистісного потенціалу, самореалізації, здатність знаходити нові творчі підходи до вирішення професійних завдань в освітньому середовищі;

– **фахові компетентності:**

✓ володіння методиками вивчення індивідуальних особливостей розвитку дітей та здатність їх врахування у визначенні освітніх потреб;

✓ сформованість фахових знань (метою, змістом, етапами), практичних навичок, методичних прийомів, способів дій фахівців у межах технологій (програм, процедур) роботи з дітьми, їхніми батьками, командної взаємодії з колегами;

✓ ознайомлення з просвітницькими програмами роботи з батьками вихованців.

Оволодіння розробленими технологіями учасниками експериментальної роботи закладає передумови для системної роботи з батьками дітей, поширення ефективних прийомів і методів діагностичної і корекційно-розвиткової роботи на всеукраїнський рівень.

Програма заочно-дистанційного навчання «Методичне забезпечення освітньої діяльності педагогічних кадрів в умовах інклюзії» (за видом освітньої послуги «онлайн-навчання»), затверджена Вченою ради УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, Протокол № 6 від 10.09.2020 року.

Як Програма підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників вона розроблена відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні, провідних напрямків наукової діяльності.